

ВОДИЧ ЗА НАБЉУВАЊЕ ИЗБОРИ 2020

Набљудувањето на изборите претставува важна задача во поддршка на демократскиот развој и меѓународните човекови права. Можноста која ја имаат граѓаните да ја искажат својата волја на изборите е еден од главните начини на кои се остварува тоа право.

Набљудувањето на изборите се смета дека не претставува само техничка операција, бидејќи истото може директно да придонесе за унапредување на универзалните човекови права преку фактичко известување за идентификуваните

проблеми, како и за давање препораки за нивно надминување. Имајќи предвид дека преку набљудувањето се проценува исправноста на самиот изборен процес, набљудувањето може да спречи кршење на човековите права поврзани со изборниот процес преку самото присуство и видливост на набљудувачите. Набљудувањето на изборите во Република Северна Македонија е регулирано со Изборниот законик. Набљудувањето на Предвремените избори за пратеници во собранието, 2020 година, исто така е регулирано со уредби од Влада, препораки и протоколи издадени од Министерството за здравство како одговор на кризата со Ковид-19.

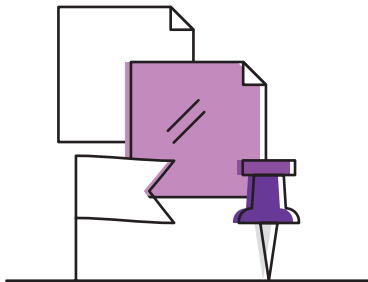
ИЗБОРЕН СИСТЕМ И ИЗБОРИ ЗА ПРАТЕНИЦИ ВО СОБРАНИЕТО НА

РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Во Собранието на Република Северна Македонија се избираат од 120 до 123 пратеници, од кои 120 пратеници се избираат според пропорционалниот модел, 20 пратеници од шест изборни единици, и до 3 пратеници се избираат според пропорционалниот модел во една изборна единица која ги опфаќа Европа, Африка, Северна и Јужна Америка, Австралија и Азија.

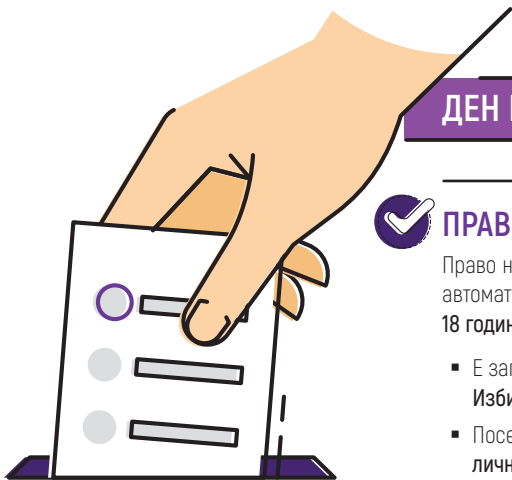
За Предвремените парламентарни избори 2020, гласање во дијаспора нема да биде организирано, односно ќе бидат избрани 120 пратеници за Собранието на Република Северна Македонија. Местата во Собранието се распределуваат според Донтовиот метод.

Согласно Изборниот законик и уредбите од Владата од 2020 година, органи за спроведување на изборите се:

- Државна изборна комисија (ДИК), составена од седум члена;
- Општински изборни комисиии (80) (ОИК), составени од 5 члена и 5 заменик членови од јавна администрација;

- Избирачки одбори (3480) (ИО) составени од 5 члена и 5 заменик членови од кои 6 се од јавна администрација и 4 се претставници на политичките партии;
- Посебни избирачки одбори (ПИО), за организирање на гласање за лицата кои се во домашен карантин заради позитивен тест на КОВИД-19 и лицата на кои им е одредена мерка самоизолација со решение од Државен санитарен и здравствен инспекторат. ПИО е составен од три здравствени работници и претставници на политички партии.

ДЕН НА ИЗБОРИ

ПРАВО НА ГЛАС

Право на глас се стекнува по автоматизам со наполнети **18 години** и го има секое лице кое:

- Е запишано во **изводот од Избирачкиот список**; и
- Поседува **важечки документ за лична идентификација** - лична карта или патна исправа.

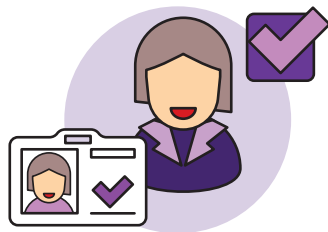

ИЗБИРАЧКИ СПИСОК

Избирачкиот список е **јавна исправа**, и се води за територија на целата држава.

ГЛАСАЊЕ

Гласањето започнува во **07:00** часот и трае непрекинато до **21:00** часот и се одвива во околу **3480** гласачки места во земјата.

КОИ ЛИЦА МОЖАТ ДА ПРИСУСТВУВААТ НА ГЛАСАЧКОТО МЕСТО?

- Гласачите;
- Членовите/замениците на ИО;
- Членовите/замениците на ОИК;
- Членовите на ДИК и Стручната служба на ДИК; и
- Лицата кои имаат право да ја набљудуваат работата на ИО.

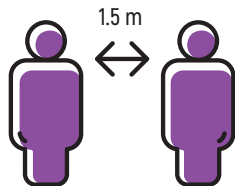
КОИ ЛИЦА МОЖЕ ДА ГИ НАБЉУДУВААТ ИЗБОРИТЕ?

- Акредитираните набљудувачи;
- Овластените претставници на подносителите на листи на кандидати;
- Домашни и странски акредитирани новинари.

СИТЕ ЛИЦА НА КОИ ИМ Е ДОЗВОЛЕНО ПРИСУСТВО НА ГЛАСАЧКОТО МЕСТО ТРЕБА ДА ГО ПОЧИТУВААТ СЛЕДНОТО:

- Од моментот на влегување во гласачкото место, за време на гласањето и по завршувањето на истото, да **носат лична заштита за лице** (маска/марама) и **ракавици** без оглед на физичката дистанца;
- Ја **менуваат личната заштита за лице** (маска/марама) на **секои 4 часа**, а **заштитните ракавици** при оденење во тоалет и при пауза за јадење;
- Одржуваат **физичка дистанца од 1 до 1.5 метри** во текот на целиот процес
- Често ги **мијат** или **дезинфицираат** рацете.

КОЈ МОЖЕ ДА БИДЕ АКРЕДИТИРАН

НАБЉУДУВАЧ?

- Домашни здруженија и странски организации, кои се регистрирани согласно закон, најмалку една година пред денот на одржување на изборите, а во чии статuti е вклучено начелото на заштита на човековите права;
- Меѓународни организации;
- Преставници на странски земји.

Барањето за акредитација заедно со задолжителните дополнителни документи се поднесуваат до ДИК од денот на објавување на изборите а најдоцна пет дена пред денот на одржување на изборите.

ДИК најдоцна до два дена по доставување на барањето ќе издаде акредитација/овластување за набљудување и ќе подготви беџ за идентификација за секој набљудувач. Изборниот процес може да се набљудува откако ќе се издаде овластувањето и беџот за набљудување од страна на ДИК.

ДИК има право да им го одземе овластувањето за набљудување на субјектите, ако започнат да изразуваат поддршка за некој кандидат, партија или коалиција.

Работата на изборните органи е јавна и право да присуствуваат на работата на изборните органи имаат акредитираните набљудувачи. Акредитираните набљудувачи, може да ја набљудуваат работата на изборните тела за време на целиот процес.

Акредитираните набљудувачи можат од непосредна близина да го следат утврдувањето на идентитетот на гласачот кој пристапува на гласање и имаат право да присуствуваат при предавање на изборниот материјал и при утврдувањето на состојбата пред почетокот на гласањето, притоа почитувајќи ги задолжителните препораки.

ШТО МОЖЕ ДА СЕ НАБЉУДУВА?

Акредитираните набљудувачи, доколку имаат забелешки на работата на избирачкиот одбор имаат право да ги евидентираат во дневникот на избирачкото место.

ЛЕГИТИМИРАЊЕ

При посетата на седиштата на изборните органи и на избирачките места, набљудувачите покажуваат:

- Копија од овластувањето за набљудување;
- Беџот издаден од ДИК;
- Документ за лична идентификација.

Република Северна Македонија
Државна изборна комисија

ПРЕДВРЕМЕНИ ИЗБОРИ
ЗА ПРАТЕНИЦИ ВО СОБРАНИЕТО, 2020

СТРАНСКИ НОВИНАР

Република Северна Македонија
Државна изборна комисија

ПРЕДВРЕМЕНИ ИЗБОРИ
ЗА ПРАТЕНИЦИ ВО СОБРАНИЕТО, 2020

ДОМАШЕН НАБЉУДУВАЧ

Република Северна Македонија
Државна изборна комисија

ПРЕДВРЕМЕНИ ИЗБОРИ
ЗА ПРАТЕНИЦИ ВО СОБРАНИЕТО, 2020

МЕЃУНАРОДЕН НАБЉУДУВАЧ

АКРЕДИТИРАНИТЕ НАБЉУДУВАЧИ ТРЕБА:

- Да ги **познаваат** и **почитуваат одредбите** на Изборниот законик и Кодексот и да се придржуваат кон одредбите со кои се уредува постапката за спроведување на Парламентарни избори;
- Да се **непристрасни** во извршувањето на своите должности при што **не смеат да изразат пристрасност** кон изборните органи;
- Да **носат на видно место овластување/беџ** издаден од ДИК, како и лична исправа;
- Да ги **засноваат** своите заклучоци **врз основа на документиран и потврдени факти**.

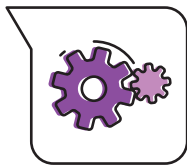
ПРАВИЛА И ПРОЦЕДУРИ ЗА НАБЉУДУВАЊЕ

АКРЕДИТИРАНИТЕ НАБЉУДУВАЧИ НЕ СМЕАТ:

- Да **влијаат на било кој начин** во постапката на денот на одржување на Парламентарните избори, како и во постапката при броење на гласовите;
- Да **носат партиски симболи или ознаки**;
- Да **даваат упатства** на гласачите, изборните органи, овластените претставници и овластените службени лица;
- Да **влијаат на работата и одлуките** на изборните органи.

ИНФОРМИРАЊЕ ЗА ТЕКОТ НА ИЗБОРИТЕ

Само **акредитираните набљудувачи** можат да информираат за текот на постапката на спроведување на Парламентарните избори, и активностите поврзани со нивното набљудување.

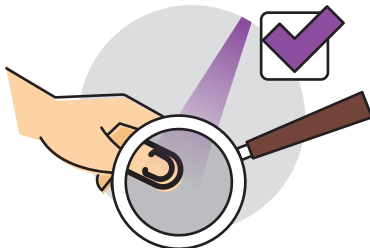

- Гласачот треба да ги **дезинфицира рацете** при влез во гласачкото место;

- Гласачот задолжително треба да **носи заштита за лице** (маска/марама).

ПОСТАПКА ЗА ГЛАСАЊЕ

ЧЕКОР 1

Откако гласачот ќе влезе во гласачкото место, член на ИО ја **вклучува УВ ламбата** и со неа поминува преку **целиот десен палец** за да се увери дека нема траги од невидливо УВ мастило и дека гласачот претходно не гласал.

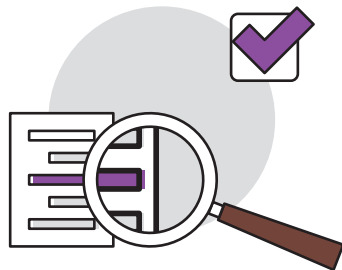
ЧЕКОР 2

Ако со претходниот чекор се потврди дека на **прстот на гласачот нема траги од УВ мастило** – се преминува на утврдување на неговиот личен идентитет.

Гласачите можат да го **докажат својот личен идентитет** со еден од следниве два документи: **лична карта или патна исправа**.

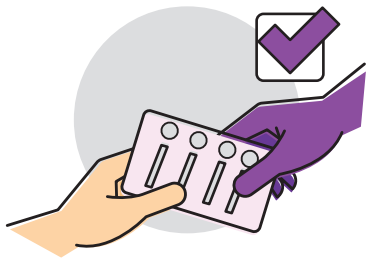
Гласачот по приложување на документот за лична идентификација, накратко ја **отстранува личната заштита од лицето** (маската/марамата) заради **негова идентификација**.

14

ЧЕКОР 3

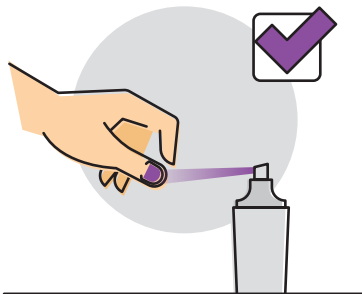
По утврдувањето на идентитетот на гласачот, ИО ќе провери дали тој/таа се наоѓа во изводот од Избирачкиот список.

ЧЕКОР 4

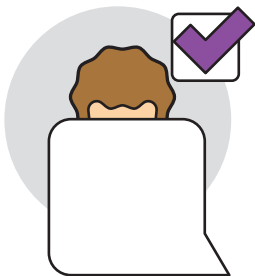
По потпишувањето на гласачот во избирачкиот список се вршат неколку дејствија по следниот редослед:

- Од кочанот со гласачки ливчиња се **откинува едно гласачко ливче**;
- На гласачкото ливче му **се става** печат на предната страна;
- Гласачкото ливче му се **дава на гласачот**.

ЧЕКОР 5

Откако на гласачот ќе му се даде гласачко ливче, на **неговиот десен палец** се става спреј од УВ мастило.

ЧЕКОР 6

Гласачот се упатува кон гласачките паравани за да гласа. Секој гласач гласа самостојно позади параванот!
ЕДЕН ГЛАСАЧ = ЕДЕН ГЛАС

ЧЕКОР 7

Гласачите ги ставаат своите гласачки ливчиња во гласачката кутија. Не смее да се доволи гласачот да го напушти гласачкото место без да го остави гласачкото ливче.

- **ВАЖНО:** Доколку гласачот се наоѓа во избирачкиот список, но не поседува важечки документ за лична идентификација (важечка лична карта или патна исправа), избирачкиот одбор нема да му дозволи да гласа.

- Гласачот треба да ги дезинфицира рацете при излегување од гласачкото место.

- Никој не смее да влезе на гласачко место без дезинфекција на раце и без лична заштита за лице (маска/марама).

- Никој не смее да дојде на гласачкото место **вооружен**, освен полицијата во случаите кога е повикана од ИО да дојде на гласачкото место.

ЗАБРАНИ ВО ГЛАСАЧКО МЕСТО

ЗАБРАНА ЗА СЕМЕЈНО И ГРУПНО ГЛАСАЊЕ ВО ИМЕ НА ДРУГ

- ИО мора да обезбеди за време на гласањето гласачот да **биде сам** зад параванот.

ЗАБРАНА ЗА...

- користење **мобилен телефон** или **апарат за сликање** на гласачко ливче.

АКРЕДИТИРАНИТЕ НАБЉУДУВАЧИ ТРЕБА ДА

ГИ ПОЧИТУВААТ СЛЕДНИТЕ ПРИНЦИПИ

- Почитување на суверенитетот и меѓународните човекови права;
- Почитување на законите во земјата и авторитетот на изборните органи;
- Постојано и строго одржување на политичка непристрасност;
- Непопречување на изборните процеси;
- Соодветно идентификување;
- Обезбедување на прецизност во набљудувањето и професионализам при давањето заклучоци;
- Соработка со други набљудувачи на изборите;
- Соодветно лично однесување;
- Не прекршување на кодексот за набљудување на изборите и изборните процедури.

UDHËZUES PËR VËZHIM TË ZGJEDHJEVE 2020

Vëzhgimi i zgjedhjeve paraqet një detyrë të rëndësishme në mbështetjen e zhvillimit demokratik dhe të drejtave ndërkombëtare të njeriut. Mundësia të cilën e kanë qytetarët për të treguar vullnetin e tyre në zgjedhje është një nga mënyrat kryesore në të cilat realizohet kjo e drejtë.

Vëzhgimi i zgjedhjeve konsiderohet se nuk paraqet vetëm operacion teknik, sepse i njëjti mund të kontribuojë në mënyrë të drejtëpërdrejtë për avancimin e të drejtave universale të njeriut përmes informimit faktik për problemet e identifikuar, si dhe për dhënien e

rekomandimeve për tejkalimin e tyre. Duke patur parasysh se përmes vëzhgimit vlerësohet integriteti i vetë procesit zgjedhor, vëzhgimi mund të pengojë shkeljen e të drejtave të njeriut në lidhje me procesin zgjedhor përmes vetë pranisë dhe dukshmërisë të vëzhguesve.

Vëzhgimi i zgjedhjeve në Republikën e Maqedonisë së Veriut është i rregulluar me Kodin zgjedhor. Vëzhgimi i zgjedhjeve të parakohshme për deputetë, 2020, rregullohet gjithashtu me dekrete të qeverisë, dhe rekomandime dhe protokolle të nxjerra nga Ministria e Shëndetësisë në përgjigje të krizës Covid-19.

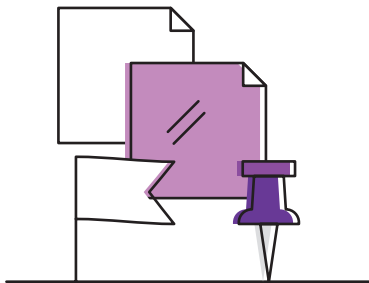
SISTEMI ZGJEDHOR DHE ZGJEDHJET PËR DEPUTETËT NË KUVENDIN E

REPUBLIKËS SË MAQEDONISË SË VERIUT

Në Kuvendin e Republikës së Maqedonisë së Veriut zgjedhen nga 120 deri 123 deputetë. 120 deputetë zgjedhen sipas modelit proporcional, nga 20 deputetë prej gjashtë njësive zgjedhore. Deri tre deputetë zgjedhen sipas modelit proporcional në një njësi zgjedhore e cila përfshin Europën, Afrikën, Amerikën e Veriut dhe të Jugut, Australinë dhe Azinë. Për Zgjedhjet e parakohshme

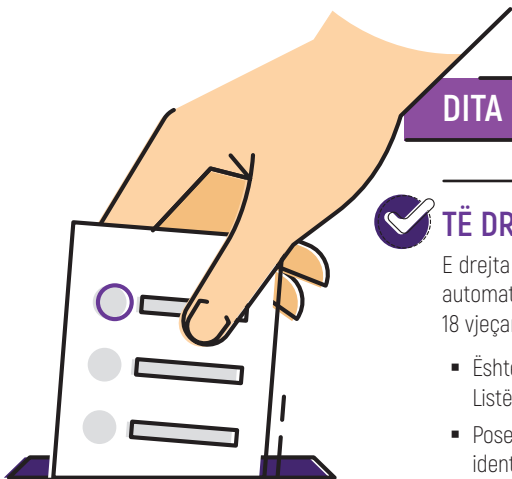
parlamentare 2020, votimi i diasporës nuk do të organizohet, gjegjësisht do të zgjedhen 120 deputetë për Kuvendin e Republikës së Maqedonisë së Veriut. Vendet në Kuvend ndahen sipas metodës të Dontit.

Në pajtim me Kodin zgjedhor dhe dekretet e Qeverisë të vitit 2020, organet për zbatimin e zgjedhjeve janë:

- Komisioni Shtetëror Zgjedhor (KShZ), i përbërë nga shtatë anëtarë;
- Komisionet komunale zgjedhore (KKZ), të përbërë nga 5 anëtarë dhe 5 zëvendës anëtarë nga administrata publike;

- Këshillat zgjedhorë (3480) (KZ), të përbërë nga 5 anëtarë dhe 5 zëvendës anëtarë prej të cilëve 6 janë nga administrata publike dhe 4 janë përfaqësues të partive politike;
- Këshillat special zgjedhorë (KSZ), për organizimin e votimit për ata që janë në karantinë shtëpiake për shkak të testit pozitiv në KOVID-19 dhe personave të cilëve u është caktuar masë e izolimit me vendimin e Inspektoratit sanitar dhe shëndetësor shtetëror. KSZ përbëhet nga tre punonjës shëndetësorë dhe përfaqësues të partive politike.

DITA E ZGJEDHJEVE

TË DREJTË VOTE

E drejta në votë fitohet në mënyrë automatike me arritjen e moshës 18 vjeçare dhe e ka çdo person i cili:

- Është i regjistruar në çertifikatën e Listës zgjedhore; dhe
- Posedon dokument të vlefshëm për identifikim personal – letërnjoftim apo dokument udhëtimi.

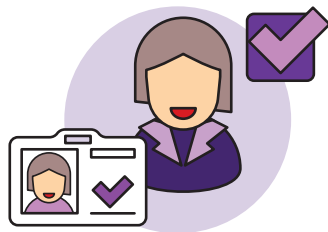

LISTA ZGJEDHORE

Lista zgjedhore është dokument publik, dhe mbahet për territorin e të gjithë shtetit.

VOTIMI

Votimi fillon në ora 07:00 dhe zgjat pandërprerë deri në ora 21:00 dhe realizohet në rreth 3480 vendvotime në vend.

CILËT PERSONA MUND TË JENË TË PRANISHËM NË VENDVOTIM?

- Votuesit;
- Anëtarët/zëvendësit e KZ;
- Anëtarët/zëvendësit e KKZ;
- Anëtarët e KShZ dhe Shërbimi profesional i KShZ; dhe
- Personat të cilët kanë të drejtë të vëzhgojnë punën e KZ.

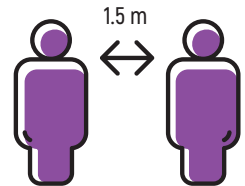
CILËT PERSONA MUND TË VËZHGOJNË ZGJEDHJET?

- Vëzhguesit e akredituar;
- Përfaqësuesit e autoritar e dorëzuesve të listave për kandidatë;
- Gazetarë të akredituar vendas dhe të huaj.

TË GJITHË PERSONAT TË CILËVE U LEJOHET TË JENË TË PRANISHËM NË VENDVOTIM DUHET T'I RESPEKTOJNË RREGULLAT NË VIJIM:

- Nga momenti i hyrjes në vendvotim, gjatë votimit dhe pas përfundimit të tij, të mbajnë mbrojtëse personale për fytyrë (maskë / shall) dhe dorëza, pavarësisht nga distanca fizike;
- Ta ndërrojnë mbrojtësen personale për fytyrë (maskë / shall) çdo 4 orë, ndërsa dorëzat gjatë shkuarjes në tualet dhe gjatë pushimit për ushqim;
- Të mbajnë distancë fizike prej 1 deri në 1.5 metra gjatë gjithë procesit;
- Të lajnë ose dezinfektojnë shpesh duart.

KUSH MUND TË JETË VËZHgues

I AKREDITUAR?

- Shoqata të vendit dhe organizata të huaja, të cilat janë të regjistruara në pajtim me ligjin, të paktën një vjet para mbajtjes të zgjedhjes, në statutet e të cilëve është përfshirë parimi i mbrojtjes të të drejtave të njeriut;
- Organizatat ndërkombëtare;
- Përfaqësues të vendeve të huaja.

Kërkesa për akreditim së bashku me dokumentet shtesë të detyrueshme dorëzohen deri KShZ nga dita e shpalljes të zgjedhjeve e më së voni pesë ditë para ditës të mbajtjes të zgjedhjeve.

KShZ më së voni dy ditë pas dorëzimit të kërkesës do të lëshojë akreditim/ autorizim për vëzhgim dhe do të përgatisë kartelë për identifikim (bexh) për çdo vëzhgues. Procesi zgjedhor mund të vëzhgohet pasi të jepet autorizimi dhe bexhi për vëzhgimin e zgjedhjeve nga ana e KShZ.

KShZ ka të drejtë që t'ua marrë subjekteve autorizimin për vëzhgim, nëse ata fillojnë që të shprehin mbështetje për ndonjë kandidat, parti apo koalicion.

Puna e organeve zgjedhore është publike dhe vëzhguesit e akredituar kanë të drejtë që të jenë të pranishëm në punën e organeve zgjedhore. Vëzhguesit e akredituar mund të vëzhgojnë punën e trupave zgjedhorëgjatë gjithë procesit zgjedhor.

Vëzhguesit e akredituar mund të ndjekin nga afër përcaktimin e identitetit të votuesit i cili qaset për votim dhe kanë të drejtë të jenë të pranishëm gjatë dorëzimit të materialit zgjedhorë dhe përcaktimit të gjendjes para fillimit të votimit, duke respektuar rekomandimet e detyrueshme.

ÇFARË MUND TË VËZHGOHET?

Vëzhguesit e akredituar, nëse kanë vërejtje për punën e këshillit zgjedhor, kanë të drejtë që ta evidentojnë këtë në ditarin e vendvotimit.

LEGJITIMIMI

Gjatë vizitës të selive të organeve zgjedhore dhe vendotimeve, vëzhguesit tregojnë:

- kopjen e autorizimit për vëzhgim;
- bexhin e lëshuar nga KShZ;
- dokumentin për identifikim personal.

Republika e Maqedonisë së Veriut
Komisioni shtetëror i zgjedhjeve

ZGJEDHJET E PARAKOHSHME
PARLAMENTARE 2020

GAZETAR I HUAJ

Republika e Maqedonisë së Veriut
Komisioni shtetëror i zgjedhjeve

ZGJEDHJET E PARAKOHSHME
PARLAMENTARE 2020

VËZHgues VENDOR

Republika e Maqedonisë së Veriut
Komisioni shtetëror i zgjedhjeve

ZGJEDHJET E PARAKOHSHME
PARLAMENTARE 2020

VËZHgues NDËRKOMBËTAR

VËZHguesit e akredituar duhet:

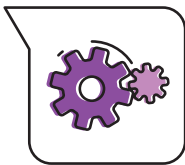
- Të njohin dhe respektojnë dispozitat e Kodit zgjedhor dhe Kodeksin dhe të respektojnë dispozitat me të cilat rregullohet procedura për zbatimin e Zgjedhjeve parlamentare;
- Të jenë të paanshëm në kryerjen e detyrimeve të tyre dhe ndaj organeve zgjedhore;
- Të mbajnë në vend të dukshëm autorizimin/bexhin e lëshuar nga KShZ si dhe dokument personal;
- Të bazojnë përfundimet e tyre në bazë të fakteve të dokumentuara dhe të vërtetuara.

VËZHguesit e akredituar NUK MUND TË:

- Ndikojnë në çfarëdo mënyre në procedurë në ditën e mbajtjes të zgjedhjeve parlamentare, si dhe në procedurën e numrimit të votave;
- Të mbajnë simbole apo shenja partiake;
- Të japin udhëzime votuesve, organeve zgjedhore, përfaqësuesve të autorizuar dhe personave zyrtarë të autorizuar;
- Të ndikojnë në punën dhe vendimet e organeve zgjedhore.

INFORMIMI GJATË ZGJEDHJEVE

Vetëm vëzhguesit e akredituar mund të informojnë për rrjedhën e procedurës të zbatimit të zgjedhjeve parlamentare dhe për aktivitetet që lidhen me vëzhgimin e tyre.

- Votuesi duhet të dezinfektojë duart gjatë hyrjes në vendvotim;

- Votuesi patjetër duhet të mbajë pajisje për mbrojtje për fytyrë (maskë/shall).

PROCEDURA E VOTIMIT

HAPI 1

Pasi votuesi të hyjë në vendvotim, anëtari i KZ e hap UV llampën dhe me të kalon në të gjithë gishtin e madh të dorës djathtë që të bindet se nuk ka gjurmë nga ngjyra e padukshme UV dhe se votuesi nuk ka votuar më herët.

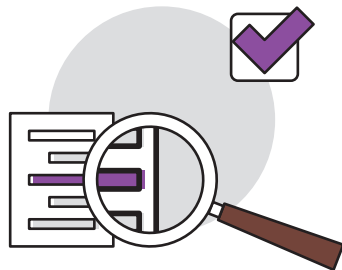
HAPI 2

Nëse nga hapi paraprak vërtetohet se në gishtin e votuesit nuk ka gjurmë nga ngjyra UV, kalohet në përcaktimin e identitetit të tij personal.

Votuesit mund të dëshmojnë identitetin e tyre personal me një nga këto dokumente: letërnjoftim apo dokument udhëtimi.

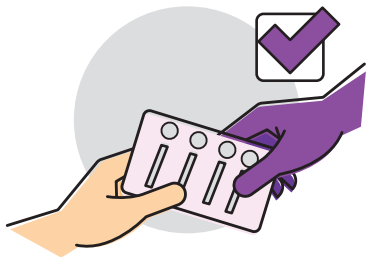
Votuesi, pas paraqitjes së dokumentit për identitetin personal, heq shkurtimisht mbrojtjen personale nga fytyra (maskë/shall) për shkak të identifikimit të tij/saj.

32

HAPI 3

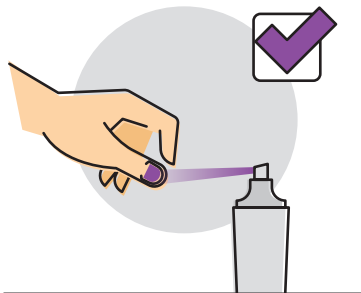
Pas përcaktimit të identitetit të votuesit, KZ kontrollon nëse ai/ajo gjendet në çertifikatën e Listës zgjedhore.

HAPI 4

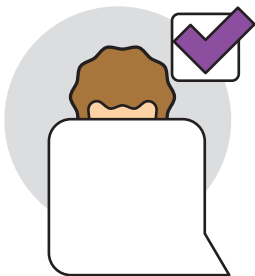
Pasi votuesi të nënshkruhet në listën zgjedhore, kryhen disa veprime sipas kësaj radhitjeje:

- Nga blloku amë me fletëvotime shkëputet një fletëvotim;
- Në fletëvotim vendoset vulë në anën e përparme;
- Fletëvotimi i jepet votuesit.

HAPI 5

Pasi votuesit ti jepet fletëvotimi, në gishtin e madh të dorës të djathtë vendoset sprej me UV ngjyrë.

HAPI 6

Votuesi udhëzohet të shkojë në paravanin votues që të votojë. Çdo votues voton në mënyrë të pavarur pas paravanit!

NJË VOTUES = NJË VOTË

HAPI 7

Votuesit i vendosin fletëvotimet e tyre në kutinë e votimit. Nuk duhet të lejohet që votuesi të largohet nga vendi i votimit pa e lënë fletëvotimin.

- **E RËNDËSISHME:** Nëse votuesi gjendet në listën zgjedhore, por nuk posedon dokument të vlefshëm për identifikim personal (letërnjoftim apo dokument të vlefshëm të udhëtimit), këshilli zgjedhor nuk do i lejojë që të votojë.

- Votuesi duhet të dezinfektojë duart gjatë daljes nga vendvotimi.

- Askush nuk mund të hyjë në një vendvotim pa dezinfektim të duarve dhe pa mbrojtje personale në fytyrë (maskë/shall).

- Askush nuk mund të vijë në vendvotim i armatosur, përveç policisë në rastet kur është e thirrur nga KZ që të vijë në vendvotim!

IX. NDALESA NË VENDVOTIM

NDALESOHET VOTIMI FAMILJAR APO GRUPOR APO NË EMËR TË TJETRIT

- KZ duhet të sigurojë që votuesi të jetë i vetëm pas paravanit gjatë kohës të votimit!

NDALESË PËR ...

- Shfrytëzimin e telefonit mobil apo aparatit të fotografimit në vendvotim.

VËZHGESIT E AKREDITUAR DUHET

TË RESPEKTOJNË KËTO PARIME

- Respektimi i sovranitetit dhe të drejtat ndërkombëtare të njeriut;
- Respektimi i ligjeve në vend dhe autoritetit të organeve zgjedhore;
- Mbajtja e vazhdueshme dhe e rreptë e paanshmërisë politike;
- Mospengimi i proceseve zgjedhore;
- Identifikim i duhur;
- Sigurimi i saktësisë në vëzhgim dhe profesionalizëm gjatë dhënies të përfundimeve;
- Bashkëpunim me vëzhguesit tjerë të zgjedhjeve;
- Sjellje të duhur personale;
- Respektimi i Kodeksit për vëzhgim të zgjedhjeve dhe procedurave zgjedhore.

ELECTION OBSERVATION GUIDE 2020

INTRODUCTION

Observation of elections is an important task in supporting democratic development and international human rights. The ability of citizens to express their will through elections is one of the main ways in which this right is exercised.

Election observation represents not only a technical operation, but it directly contributes to the promotion of universal human rights through factual reporting of identified challenges, as well as recommendations for overcoming them.

Given that election observation is a way of assessing the integrity of the electoral processes, election observation can prevent human rights violations related to the electoral process through the presence and visibility of observers.

Election observation in the Republic of North Macedonia is regulated by the Electoral Code. The election observation of the 2020 Early Elections for Members of the Parliament is also regulated with government decrees, and recommendations and protocols issued by the Ministry of Health as a response to the Covid-19 Crisis.

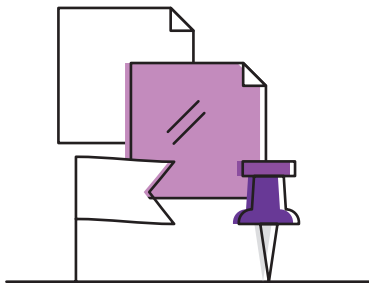
ELECTORAL SYSTEM AND EARLY ELECTIONS FOR THE PARLIAMENT OF

THE REPUBLIC OF NORTH MACEDONIA

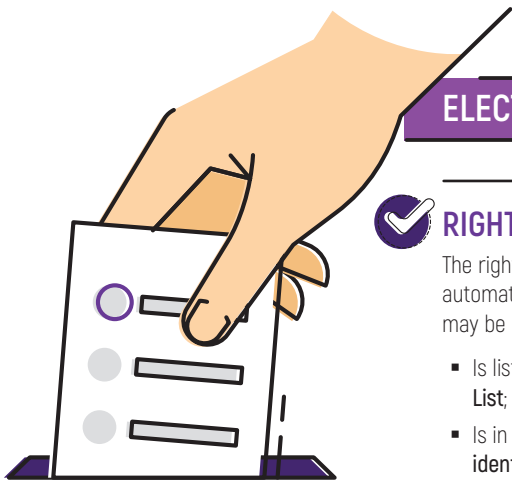
120 to 123 Members of Parliament (MPs) are elected in the Parliament of the Republic of North Macedonia. 120 MPs are elected using the proportional model, 20 from each of the six electoral districts of the country. Up to three members are elected under the proportional model from the single electoral district covering Europe, Africa, North and South America, Australia and Asia.

For the 2020 Early Parliamentary Elections, out of country voting will not be organized, and thus 120 Members of Parliament will be elected. The seats in the Parliament are distributed according to the D'Hondt method.

According to the Electoral Code and the 2020 government decrees, the authorities in charge of administering elections are:

- State Election Commission (SEC), composed of seven members;
- Municipal Election Commissions (80) (MECs), composed of 5 members and 5 deputies selected from public administration employees;
- Election Boards (3480) (EB), composed of 5 members and 5 deputies, out of whom 6 are from public administration and 4 are representatives of political parties;
- Special Election Boards (SEB) for organizing the voting in home bound quarantine for voters with positive test from COVID -19 as well as the voters that are in self-isolation with a decree issued from the State Sanitary and Health Inspectorate. The SEBs are composed of three health workers and representatives of the political parties.

ELECTION DAY

RIGHT TO VOTE

The right to vote is acquired automatically **at the age of 18**, and may be exercised by any person who:

- Is listed on the **excerpt of the Voters List**; and
- Is in possession of a **valid personal identification document** - personal ID card or passport.

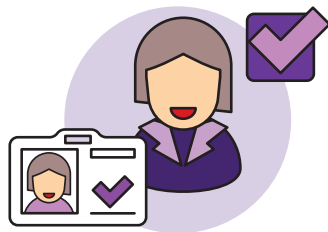

VOTERS LIST

The voters list is an **official document**; it is maintained for the entire territory of the country.

VOTING

Voting begins at **07:00h** and shall continue without interruption until **21:00h**, in some **3480 polling stations** in the country.

WHO MAY BE PRESENT AT A POLLING STATION?

- Voters;
- Members/Deputies of EB;
- Members/Deputies of MEC;
- Members of the SEC and staff of the Professional Service of the SEC;
- Persons who are entitled to monitor the work of EB.

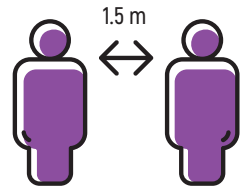
WHO MAY OBSERVE THE ELECTIONS?

- Accredited observers;
- Authorized representatives of submitters of candidate lists;
- Domestic and foreign accredited journalists.

ALL PERSONS ALLOWED TO BE PRESENT IN THE POLLING STATION SHOULD RESPECT THE FOLLOWING:

- Must **wear personal face protection** (mask/scarf) and **gloves** despite of the physical distance, from the moment they enter, during voting and after;
- Must **change the personal face protection** (mask/scarf) **every 4 hours**, and the **protective gloves** when using the toilet and the lunch break;
- Must **keep physical distance from 1-1.5 meters** during the whole process
- Maintain regular **practice of washing hands** and **disinfection**.

WHO MAY BE AN ACCREDITED

OBSERVER?

- Domestic associations and foreign organizations that have been lawfully registered for at least one year prior to the date of the elections, and whose bylaws include the principle of protection of human rights;
- International organizations;
- Representatives of foreign countries.

Applications for accreditation, along with the required accompanying documents, may be submitted to the SEC from the date of calling the elections, until five days prior to election day at the latest.

The SEC shall issue an accreditation/ authorization to observe elections within two days from receiving the application and shall provide an identification badge for each observer. The election process may be observed after the observation authorization and badge are issued by the SEC.

The SEC may revoke the observation authorization of any person who expresses support for any candidate, party, or coalition.

The work of electoral authorities is public and accredited observers are entitled to be present during such work. Accredited observers may observe the work of electoral authorities during the entire process.

Accredited observers may stand in close proximity to monitor the identification of voters coming to vote and may be present at the handover of ballot materials and assessing the situation before commencement of voting, while respecting the mandatory recommendations

WHAT MAY BE OBSERVED?

If accredited observers have remarks or complaints on the work of the Election Board, they are entitled to have them officially recorded in the polling station log.

IDENTIFICATION

When visiting the premises of electoral authorities or polling stations, observers shall present:

- A copy of the observation authorization letter;
- The badge issued by the sec;
- A personal identification document.

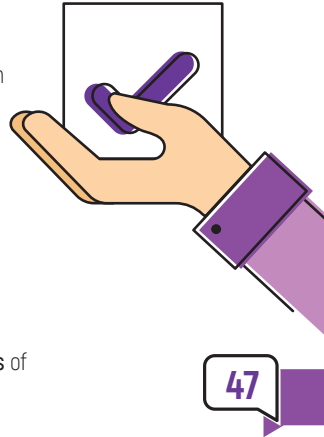
RULES AND PROCEDURES FOR ELECTION OBSERVATION

ACCREDITED OBSERVERS SHALL:

- Know and comply with the **provisions** of the Electoral Code and the Observers Code of Conduct, and adhere to the procedures for administering the Parliamentary Elections;
- **Refrain from bias** when implementing their duties, and towards electoral authorities;
- **Visibly wear an authorization badge issued by the SEC**, as well as a personal identification document;
- Base their conclusions on **documented and confirmed facts**.

ACCREDITED OBSERVERS SHALL NOT:

- Exert any **influence in any way** on the day of voting in the elections, as well as the vote counting procedure;
- **Wear political party symbols or emblems**;
- **Give instructions** to voters, electoral authorities, authorized representatives, or officials;
- **Influence the work and decisions** of the electoral authorities.

PROVISION OF INFORMATION ABOUT VOTING

Only **accredited observers** may provide information about the process of implementation of the Parliamentary Elections, and activities related to the observation thereof.

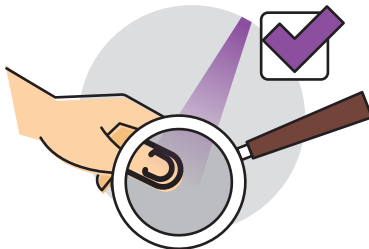

- The voter should **disinfect his/her hands** when entering the polling station;

- The voter should **wear a personal face protection** (mask/scarf).

VOTING PROCEDURE

STEP 1

Once a voter enters the polling station, a member of the EB **switches on the UV lamp** and uses it to **illuminate the entire right-hand thumb** to ensure that there are no traces of invisible UV ink and that the voter had not already cast a ballot before.

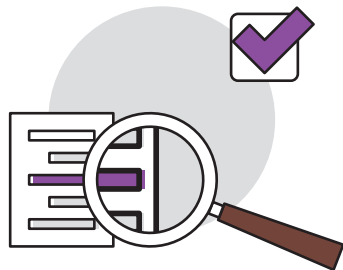

STEP 2

If the previous step confirms that **the voter's thumb shows no traces of UV ink**, the next step is to establish her/his identity.

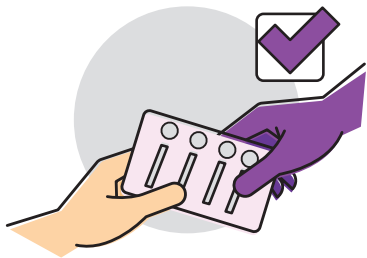
Voters may **prove their personal identity** using one of the following two documents: **personal ID card** or **passport**.

After showing one of the documents, **the voter briefly removes the personal face protection** (mask/scarf) for identification.

STEP 3

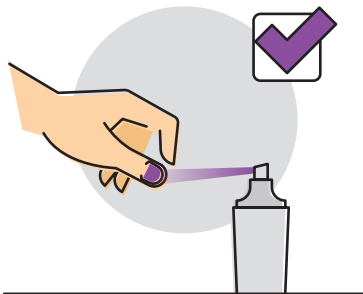
After establishing the voter's identity, the EB **will check if s/he is listed on the excerpt of the Voters List**.

STEP 4

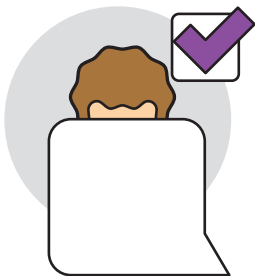
After having the voter sign her/his name in the voters list, several actions take place in the following sequence:

- One ballot is **removed from the stub of the booklet**;
- **Stamp is placed** on the front (face) side of the ballot;
- The ballot is **handed to the voter**.

STEP 5

After the ballot is handed to the voter, **her/his right-hand thumb is sprayed with UV ink**.

STEP 6

The voter is directed to one of the voting booths. Each voter votes individually in the booth!
ONE VOTER=ONE VOTE

STEP 7

Voters place their ballots in the ballot box. Voters shall not be allowed to leave the polling station without casting the ballot.

- **IMPORTANT:** If the voter is listed in the Voters List but does not possess a valid personal identification document (valid personal ID card or passport), the EB shall not allow such voter to vote.

- The voter should **disinfect his/her hands** when exiting the polling station.

- **No one shall be allowed** to enter the polling station without **disinfection of the hands** and **without wearing a personal face protection** (mask/scarf).

- **No one is allowed** to come to a polling station **armed**, except police in cases where it is called by the EB to come to the polling station!

PROHIBITIONS AT POLLING STATIONS

PROHIBITION OF FAMILY, GROUP, OR PROXY VOTING

- EB must ensure that each voter is alone in the booth during voting!

PROHIBITION ON...

- The use of **mobile telephones** or **devices to take photographs** of ballots.

ACCREDITED OBSERVERS SHOULD RESPECT

THE FOLLOWING PRINCIPLES

- Respect of sovereignty and international human rights;
- Respect of domestic laws and the authority of electoral bodies;
- Consistent and strict maintenance of political impartiality;
- Non-interference with electoral processes;
- Presenting suitable identification;
- Ensuring accuracy in observation and professionalism in offering conclusions;
- Cooperation with other election observers;
- Appropriate personal conduct;
- Respect of the Code of Conduct for observing elections and electoral procedures.

ЗАБЕЛЕШКИ ✓ SHËNIME ✓ NOTES

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Водичот за набљудување на избори е дел од проектот „Поддршка на изборни реформи“ на Швајцарската амбасада/Швајцарската агенција за развој и соработка (СДЦ), имплементиран од ИФЕС и НМСМ. Искажаните ставови, мислења и содржини не ги отсликуваат ставовите и мислењата на донаторот, проектот или имплементаторите.

Udhëzuesi për vëzhgim të zgjedhjeve është pjesë e projektit “Mbështetje për reformat zgjedhore” të Ambasadës së Zvicrës/Agjencisë Zvicerane për Zhvillim dhe Bashkëpunim (SDC), i realizuar nga IFES dhe KRNМ. Pikëpamjet, mendimet dhe përmbajtja e shprehur nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht pikëpamjet dhe mendimet e donatorit, projektit apo realizuesve.

The Election Observation Guide is part of the “Support to Electoral Reforms” project of the Swiss Embassy/Swiss Agency for Development and Cooperation (SDC), implemented by IFES and NYCM. The views, opinions and the content expressed do not necessarily reflect the ones of the donor, the project or the implementers.